

К16

2235-р

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені М.П.ДРАГОМАНОВА

КАЙДАНОВСЬКА ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 37.011.31.036:7 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ОСНОВ КОМПОЗИЦІЇ**

13.00.02 – теорія та методика навчання образотворчого мистецтва

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

1686

БІБЛІОТЕКА
НПУ імені М.П. Драгоманова

НБ НПУ
імені М.П. Драгоманова

Київ – 2004

100310232

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті педагогіки і психології професійної освіти АПН України.

Науковий керівник доктор психологічних наук, професор
СЕМИЧЕНКО Валентина Анатоліївна,
Центральний інститут післядипломної педагогічної
освіти АПН України,
проректор з наукової роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, академік АПН України,
БОНДАР Володимир Іванович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
директор Інституту педагогіки і психології;

кандидат педагогічних наук, професор
АНТОНОВИЧ Євген Антонович,
Інститут реклами,
завідувач кафедри прикладного мистецтва і дизайну реклами.

Провідна установа Харківський державний інститут мистецтв
імені І.П.Котляревського,
кафедра теорії та історії світової і української культури,
Міністерство культури України, м. Харків.

Захист відбудеться “8” ГРУДНЯ 2004 р. о 14.30 на засіданні
спеціалізованої вченої ради К 26.053.08. у Національному педагогічному університеті
імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий “3” ЛИСТОПАДА 2004 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.М. Завадська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність та доцільність дослідження. У сучасному динамічному світі актуальним є соціальне замовлення на фахівців, здатних до творчої професійної діяльності, підготовлених до самостійного розв'язання проблем державного розвитку.

Важливість реалізації цього завдання у педагогічній освіті підвищується у відповідності до Законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Концепції педагогічної освіти, “Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті”, Державної програми “Вчитель”, які з позицій гуманістичної парадигми передбачають всебічний творчий розвиток особистості майбутнього вчителя. Одним із його вагомих чинників є цілеспрямоване формування творчого мислення студентів у процесі їх професійної підготовки на основі прогресивних педагогічних технологій стимулювання творчої діяльності.

З'ясування природи творчого мислення є складовою частиною більш загальної наукової проблеми – вивчення категорії “творчість”, різні аспекти якої розглядали М.А. Блох, Л.С. Виготський, П.К. Енгельмейер, Г.С. Костюк, О.М. Леонтєв, А.В. Петровський, С.Л. Рубінштейн, О.К. Тихомиров. Творчість як складову педагогічної діяльності вивчали В.І. Загвязинський, Н.В. Кічук, М.М. Поташник, С.О. Сисоєва.

Теоретичні дослідження творчого мислення людини, які упродовж тривалого часу здійснювались багатьма вченими (В.С. Біблер, А.В. Брушлінський, А.Н. Лук, Р.С. Немов, Я.О. Пономарьов), набувають особливої актуальності у сучасній педагогічній науці в аспектах: вивчення особливостей творчого педагогічного мислення (Ф.Н. Гоноболін, Ю.К. Бабанський, В.А. Кан-Калік, Н.В. Кузьміна, Ю.М. Кулюткін, Г.О. Нагорна, М.Д. Нікандров, В.О. Сластьонін, Л.Ф. Спіріна, Г.С. Сухобська); розвиток мислення студентів у навчальному процесі (О.О. Абдулліна, А.М. Алексюк, З.І. Калмикова, В.А. Семиченко, В.А. Роменець); взаємозв'язок творчого мислення із здібностями особистості (Д.Б. Богоявленська, Ю.З. Гільбух, О.М. Матюшкін, В.О. Моляко). На розвиток концептуалізації творчого мислення значно вплинули зарубіжні дослідження закономірностей його функціонування (Е. де Боно, М. Вертгеймер, Дж. Гілфорд, Д. Дьюї, Р. Енніс, М. Липмен, Р. Майєр, Г. Сельє).

Проблема вивчення творчого мислення у образотворчій сфері пов'язана із розкриттям природи художньої творчості (І.А. Зязюн, Є.В. Ільєнков, Л.Т. Левчук, Н.В. Рождественська). Наукові дослідження спираються на визнання єдності раціонального і чуттєвого у художньо-творчому процесі. Окремі питання структури та особливостей мислення художника розглядаються у роботах Л.В. Григоровської, М.С. Кагана, Д.І. Кірноса, Б.С. Мейлаха,

С.Х. Раппопорта, П.М. Якобсона. Педагогічний аспект проблеми розкривається у роботах Г.В. Бєди, В.П. Зінченка, В.С. Кузіна, О.О. Мелік-Пашаєва, Б.М. Неменського, М.М. Ростовцева, П.П. Чистякова, Є.В. Шорохова.

Творчому розвитку особистості студента приділено належну увагу у вітчизняній мистецькій педагогіці (М.А. Кириченко, М.П. Лещенко, Л.М. Масол, В.Ф. Орлов, Г.М. Падалка, О.Я. Ростовський, О.П. Рудницька, О.П. Щолокова). Предмети образотворчого циклу мають значний потенціал у плані розвитку творчого мислення студентів, передусім це стосується курсу композиції як синтетичної дисципліни, орієнтованої на творчу художню діяльність (Є.А. Антонович, Л.В. Бичкова, Г.С. Гребенюк, В.Б. Григорьєва, В.М. Єсіпов, М.О. Пічкур, В.Г. Щербина). Автори відзначають вагомість композиційних знань та вмій у становленні творчої особистості майбутнього спеціаліста. Питання розвитку творчого мислення найчастіше розглядаються в аспекті формування просторового бачення, зорової пам'ять, почуття рівноваги.

Аналіз навчально-виховного процесу підготовки вчителів, опрацювання теоретичних джерел і сучасних програм з композиції дали змогу зробити висновок, що у педагогічній теорії та практиці спостерігається певна суперечність, коли загальним завданням освіти визначається виховання творчої особистості вчителя і, водночас, не існує відповідних наукових та методичних рекомендацій щодо практичної реалізації проголошених цілей. Разом з тим, сучасна науково-інформативна база теорії мистецтва (естетика, історія мистецтв, теорія композиції, культурологія) недостатньо опановується у навчальному процесі вищого навчального закладу, в основному внаслідок орієнтування на традиційні педагогічні форми і методи.

Соціальна та педагогічна значущість проблеми, її недостатня теоретична та методична розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження "Формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі вивчення основ композиції".

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України за комплексною темою наукових досліджень відділу мистецької освіти "Теоретичні та методичні основи підготовки вчителя до викладання предметів освітньої галузі "Культурознавство: мистецтво, художня культура, основи етики та естетики" (РК №0199И000400) та було складовою наукової роботи кафедри образотворчого мистецтва Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка з проблеми "Теорія і методика формування художньої культури особистості на різних етапах її розвитку" (протокол №1 від 12.09.98).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (протокол №11 від 18.11.1999 р.) та узгоджена у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол №1 від 26.01.2001 р.).

Об'єкт дослідження – процес творчого розвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Предмет дослідження – організаційно-методичні засади формування творчого мислення студентів у процесі вивчення основ композиції.

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва під час вивчення курсу “Основи композиції”.

Концептуальна ідея дослідження полягає у тому, що професійна підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва потребує вдосконалення шляхом цілеспрямованого розвитку творчого мислення студентів у процесі навчання. При цьому формування творчого мислення студентів відбувається на основі виділення у його складі інваріантних, незалежних від профілю підготовки, та варіативних складових, які враховують специфіку майбутньої професії. Стимулювання розвитку варіативних складових у процесі підготовки спеціаліста сприятиме підвищенню рівня інваріантної складової і навпаки.

Реалізація даної ідеї викликає необхідність реорганізації системи вищої педагогічної освіти на основі гуманістичних принципів з урахуванням специфіки художньо-творчої підготовки вчителя образотворчого мистецтва.

Гіпотеза дослідження. Ефективність формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва зростатиме, якщо забезпечити застосування особистісно орієнтованої технології навчання основам композиції, що передбачає: варіативність навчальних завдань відповідно до індивідуальних схильностей студентів; цілеспрямоване розширення їх творчих навчальних здібностей; педагогічну проєкцію композиційних знань та вмінь майбутніх учителів.

Відповідно до мети й гіпотези визначені такі **завдання дослідження**:

- вивчити теоретичний аспект формування творчого мислення особистості;
- виявити специфічні особливості творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва;
- розкрити педагогічні можливості художньої композиції як засобу, що сприяє ефективному формуванню творчого мислення студентів;
- визначити критерії, показники та рівні сформованості творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва;

- теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі вивчення курсу “Основи композиції”.

Методологічна основа дослідження ґрунтується на філософських положеннях про роль мислення у формуванні особистості; принципах системного та діяльнісного підходів до пізнання педагогічних та мистецьких явищ; на засадах психолого-педагогічної теорії творчого розвитку особистості у процесі навчання; на розкритті функціональних взаємозв'язків між творчим мисленням особистості і процесом художньої діяльності.

Теоретичною основою дослідження є філософське та психологічне обґрунтування природи творчості (Б.Г. Ананьєв, А.В. Брушлінський, Л.С. Виготський, П.К. Енгельмейєр, Г.С. Костюк, О.М. Леонтьєв, А.Н. Лук, А.В. Петровський, Я.О. Пономарьов, В.В. Рибалко, С.Л. Рубінштейн); концептуальні положення про розвиток творчого мислення особистості у навчальному процесі (О.А. Абдулліна, А.М. Алексюк, В.В. Докучаєва, В.А. Роменець, В.О. Сластьонін); наукові праці з естетики, культурології та мистецтвознавства, в яких розглядаються проблеми мислення (В.С. Біблер, Є.В. Ільєнков, М.С. Каган, Л.Т. Левчук, Ю.Г. Легенький, Д.С. Лихачов, О.Ф. Лосєв). Вивчення проблеми дослідження ґрунтувалось також на теоретичних працях вітчизняних і зарубіжних учених у галузі психології та педагогіки мистецтва; основних положеннях теорії композиції.

Для реалізації поставлених завдань використано комплекс теоретичних та емпіричних **методів дослідження**: аналіз, класифікація та систематизація даних з проблеми дослідження на основі вивчення філософської, мистецтвознавчої, психолого-педагогічної та методичної літератури; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду; спостереження за навчально-виховним процесом у вищих навчальних закладах; анкетування, опитування, бесіди, інтерв'ю; перегляд та аналіз продуктів навчальної діяльності; експертна оцінка; констатуючий та формуючий педагогічні експерименти; кількісна та якісна обробка експериментальних даних.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується теоретичною та методологічною обґрунтованістю вихідних положень; використанням взаємодоповнюючих методів науково-методичного пошуку, які відповідають суті визначеної проблеми, меті і завданням дослідження; проведенням дослідно-експериментальної роботи у природних умовах навчально-виховного процесу вищого навчального закладу; позитивними результатами формуючого експерименту та обсягом виборки.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що: уточнено зміст і структуру поняття “творче мислення” відносно образотворчої сфери діяльності

на основі існуючих наукових підходів; доведено можливість формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва засобами композиції; визначено компоненти, критерії та рівні сформованості творчого мислення студентів. Подальшого розвитку дістали питання методики викладання композиції у професійній підготовці учительських кадрів.

Теоретичне значення дослідження полягає у висвітленні педагогічних підходів до проблеми розвитку творчого мислення особистості; виявленні педагогічних умов ефективного формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва, що ґрунтуються на засадах особистісно орієнтованої технології навчання; розробці науково обґрунтованої методики формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі вивчення курсу “Основи композиції”.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні у навчальний процес вищого навчального закладу методичних рекомендацій з формування творчого мислення студентів; оновленні змісту курсу “Основи композиції” для майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Матеріали дослідження можуть бути використані при складанні методичних розробок з питань фахової підготовки студентів художньо-педагогічних факультетів середніх та вищих навчальних закладів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка, Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка, Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В.Остроградського. Загалом експериментальним дослідженням було охоплено 540 студентів та 87 вчителів середньої школи.

Організація дослідження. Дослідження проводилось у три етапи протягом 1996 – 2003 рр.

На **першому** етапі (1996 – 1997 рр.) здійснено аналіз науково-методичної літератури з обраної проблеми, визначено методологічні та теоретичні основи дослідження, його об’єкт, предмет, мету і основні завдання, уточнено гіпотезу, розроблено методику констатуючого експерименту.

На **другому** етапі дослідження (1998 – 1999 рр.) проведено констатуючий експеримент, визначено та обґрунтовано педагогічні умови, розроблено методику формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва засобами композиції.

На **третьому** етапі дослідження (2000 – 2003 рр.) проведено формуючий експеримент, здійснено аналіз і узагальнення одержаних даних, сформульовано

основні висновки дослідження, підготовлено відповідні методичні рекомендації.

Апробація і впровадження результатів роботи. Основні положення дисертації обговорювалися на засіданнях і методичних семінарах кафедри образотворчого мистецтва Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка, доповідались на міжнародних: "Формування національної культури молоді у контексті творчої спадщини В.М.Верховинця" (Полтава, 1999), "Людина у світі духовної культури" (Київ, 2002); всеукраїнських: "Зміст загальної середньої образотворчої освіти і підготовка вчителів образотворчого мистецтва" (Київ, 2000), "Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів" (Полтава, 2000), "Проблеми вибору та експертної оцінки педагогічних технологій" (Полтава, 2001), "Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти" (Полтава, 2001), "Формування здорового способу життя студентської молоді: реалії та перспективи" (Полтава, 2002), "Проблеми ревалоризації феномена української народної іграшки у сучасних культурно-освітніх умовах" (Полтава, 2003) та обласній "Актуальні проблеми виховання мистецтвом: регіональний аспект" (Полтава, 2002) науково-практичних конференціях; всеукраїнському науково-практичному семінарі "Методологічні основи сучасної мистецької освіти" (Київ, 2003) та обласних методичних семінарах учителів образотворчого мистецтва (Полтава, 2001-2003).

Основні положення дослідження, авторський курс та методичні рекомендації щодо організації вивчення композиції **впроваджено** у навчальний процес Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка (довідка № 1112 від 24.03.03), Полтавського національного технічного університету імені Ю.Кондратюка (довідка № 57-9-501 від 12.04.2003), Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка (довідка № 118 від 31.01.03), у систему роботи Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В.Остроградського (довідка № 225 від 14.04.03).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 16 одноосібних публікаціях автора, з яких 9 – у провідних наукових фахових виданнях.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків (обсяг основного тексту 191 сторінка), списку використаних джерел (329 найменувань, із них 7 іноземною мовою). Робота містить 11 таблиць на 22 сторінках, 1 схему на 1 сторінці, 5 діаграм на 4 сторінках, 10 додатків на 36 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 247 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми і ступінь дослідженості обраної проблеми, сформульовано концептуальну ідею, гіпотезу, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методологічні та теоретичні основи дослідження, розкрито його наукову новизну, теоретичне та практичне значення, висвітлено напрями впровадження і апробації результатів експериментальної роботи.

У **першому розділі** – “Теоретико-методологічні підходи до формування творчого мислення майбутніх учителів” – викладено результати вивчення феномену творчого мислення у історичному контексті, проаналізовано основні напрямки аналізу проблеми його розвитку; розглянуто специфічні особливості творчого мислення у художній сфері; визначено його основні складові.

Проблема творчого мислення висвітлена у численних наукових працях з філософії, психології, педагогіки, естетики, культурології та мистецтвознавства, у яких подаються різноаспектні визначення і трактування цього поняття. У психолого-педагогічній літературі творче мислення розглядається як складний інтегративний психічний процес пізнавальної діяльності індивіда, пов'язаний із інтелектом та творчими здібностями особистості (В.С. Біблер, А.В. Брушлінський, М. Вертгеймер, Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, А.Н. Лук, Я.О. Пономарьов, Л.С. Рубінштейн, О.К. Тихоміров).

Аналіз основних наукових концепцій та поглядів на творче мислення у історичному плані свідчить про значущість даної проблеми і дає змогу прослідкувати еволюцію розвитку теорії творчого мислення та сучасне розуміння даного поняття. Центральним моментом різних концепцій є визначення закономірностей та механізмів творчого мислення, виділення його основоположних характеристик.

Як відзначається багатьма вченими, творче мислення корелює з інтелектом та творчими розумовими здібностями особистості (Д.Б. Богоявленська, В.Н. Дружинін, Ж. Піаже, В.А. Роменець, Ч. Спірмен, Л. Терстоун). У ряді досліджень підкреслюється взаємозв'язок творчого мислення, обдарованості та креативності (Дж. Гілфорд, Ю.З. Гільбух, О.М. Матюшкін, С. Медник, С.О. Сисоєва, П. Торренс), обумовлюється спорідненість характеристик творчого мислення та інших творчих якостей особистості.

Творче мислення у художній сфері діяльності має специфічні особливості, пов'язані із психологічними закономірностями художнього сприйняття та процесами утворення і трансформації художнього образу у свідомості (Л.С. Виготський, В.П. Зінченко, В.С. Кузін, О.О. Мелік-Пашаєв, Є.В. Шорохов). Особливості творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва розкриваються через поєднання емоційних (образних) та раціональних (поняттєвих) складових. Своєрідність творчого

мислення у мистецькій діяльності полягає у його культурологічному, візуальному, просторовому, пластичному спрямуванні.

Структура творчого мислення майбутнього вчителя образотворчого мистецтва являє собою взаємопоседнання інваріантної та варіативної складових. Інваріантну складову творчого мислення студентів можна представити як суму таких елементів: діалогічність, критичність, рефлексивність та позитивність мислення; інтелектуальні розумові здібності, креативність; дивергентність мислення; наукованість; готовність до педагогічної творчості; творчі особистісні риси. Варіативна складова творчого мислення у сфері педагогіки мистецтва поєднує художньо-творчі та художньо-аналітичні елементи.

У **другому розділі** – “Шляхи оптимізації процесу формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва” – розглянуто напрямки формування творчого мислення студентів у навчальному процесі, розкрито можливості курсу композиції як засобу оптимізації процесу формування творчого мислення, представлено методiku викладання курсу “Основи композиції” і визначено педагогічні умови формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Педагогічний процес формування творчого мислення студентів засновується на гуманістичному особистісно орієнтованому підході до його проектування (І.Д. Бех, І.М. Богданова, Є.В. Бондаревська, О.М. Пехота, В.В. Рибалко, В.А. Семиченко, І.С. Якиманська), що виражається у використанні передових освітніх технологій, форм і методів навчання. Основними з них є такі: проблемне і розвиваюче навчання, діалогічні форми роботи, елементи дослідницького і концентрованого навчання, спеціалізовані методи педагогіки творчості.

Мистецька педагогіка має значний потенціал у плані розвитку творчого мислення студентів, що може бути реалізовано через єдність виховання емоційно-інтелектуальних якостей особистості та формування художньо-практичних умінь високого рівня. Аналіз чинних навчальних програм основних мистецьких дисциплін доводить, що діюча система викладання не забезпечує належною мірою комплексного розвитку творчого мислення студентів.

Серед великої кількості засобів, що сприяють формуванню творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі професійної підготовки у вищих навчальних закладах, суттєве місце посідає курс композиції. Опанування цієї дисципліни сприяє інтеграції набутих знань і умінь студентів, сформованих при вивченні інших предметів мистецького блоку, розвиває навички творчої художньої діяльності, закладає основи естетичної культури майбутніх учителів, підготовки їх до самостійної творчої та педагогічної роботи.

На підставі аналізу сучасних досліджень у галузі мистецтвознавства та художньої педагогіки, враховуючи специфіку майбутньої професійної діяльності, визначено оптимальний обсяг композиційних знань та виділено окремі функції композиції у залежності від використання її як засобу формування творчого мислення студентів: пізнавальну, розвиваючу, культурологічну, світоглядну, евристичну, мотиваційну, емоційну, образно-асоціативну, інтелектуально-аналітичну, професійно-педагогічну.

Згідно проведеного теоретичного дослідження можливо визначити структуру творчого мислення на основі поєднання його інваріантної та варіативної складових. Було виділено три взаємопов'язаних компоненти творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва: композиційний, навчальний, професійний.

У дослідженні з'ясовано, що формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі вивчення курсу композиції можливе за таких педагогічних умов:

- відбір і систематизація теоретичного матеріалу з композиції у культурно-історичному та мистецтвознавчому аспектах;
- інтеграція художніх та педагогічних знань та вмінь у завданнях творчого характеру, орієнтованих на майбутню професійну діяльність;
- застосування у навчальному процесі ефективних засобів педагогічного впливу на творчий розвиток майбутніх учителів;
- мотиваційне забезпечення творчої навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Дані педагогічні умови реалізувались шляхом створення експериментальної програми, яка була покладена у основу методики формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва засобами композиції. Основна ідея авторської програми курсу "Основи композиції" – творча організація процесу вивчення композиції шляхом наближення до специфіки фахової діяльності, активізації творчого потенціалу студентів засобами сучасних прогресивних навчальних технологій, широкого використання евристичних, дослідницьких і проблемно-пошукових методів навчання. Основу методики викладання дисципліни склала блокова варіативна система творчих практичних завдань.

У **третьому розділі** – "Дослідно-експериментальна робота з формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва" – проведено констатуюче дослідження, викладено основний зміст формуючого експерименту, проаналізовано результати експериментальної роботи.

Констатуюча експериментальна робота була спрямована на вирішення таких завдань: проаналізувати структуру навчальних програм з композиції в

аспекті розвитку окремих складових творчого мислення студентів; розробити критерії та показники сформованості творчого мислення студентів; з'ясувати дійсний стан сформованості творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва на різних етапах навчання. Використовувалась комплексна методика, що включала: педагогічне спостереження; аналіз програмового забезпечення; метод експертних оцінок; діагностичні завдання; індивідуальні та групові бесіди; опитування; анкетування.

На **першому етапі** констатуючого дослідження було проаналізовано зміст окремих програм викладання композиції у вищих навчальних закладах. Усі вони містять елементи творчості, розвиваючі завдання, але загальна система побудови матеріалу залишається традиційною, що обмежує можливості творчої самореалізації особистості.

Другий етап констатуючого експерименту був спрямований на вивчення рівня розвитку окремих компонентів творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Для наукового обґрунтування дослідно-експериментальної роботи, порівняння даних були визначені критерії та показники сформованості творчого мислення студентів.

Композиційний компонент творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва є похідним від композиційних здібностей. Основні його характеристики такі: системність композиційних знань, якості художнього сприйняття особистості, творчі художні вміння. Критеріями оцінки навчально-графічних робіт студентів слугували: грамотне композиційне конструювання малюнка; взаємовідповідність теми і художнього методу зображення; виразність обраної графічної техніки; стилістична єдність елементів; тонува та колірна гармонія.

Навчальний компонент творчого мислення відображає ступінь розвиненості творчих навчальних здібностей особистості (здібності до аналізу і синтезу, самоорганізаційні вміння, міра актуалізації попередніх знань та практичного досвіду, самостійність і оригінальність творчого рішення). Рівень його сформованості оцінювався за допомогою таких критеріїв: використання знань з попередніх тем; ступінь вирішення навчальних цілей; дотримання умов та вимог до завдання; оптимальність композиційного рішення; графічна виразність та оригінальність; якість оформлення робіт.

Професійний компонент творчого мислення виявляє готовність студентів до педагогічної творчості. Критеріями було виділено: здібність до конструювання принципово нових підходів у викладанні матеріалу; розуміння навчальних проблемних ситуацій та знаходження оптимального шляху їх вирішення; комплексне та варіативне використання у професійній діяльності всієї сукупності теоретичних знань та практичних навичок; проведення

системної дослідної роботи по творчому узагальненню прогресивного педагогічного досвіду; знання особливостей дитячої творчості.

На основі даних критеріїв визначено три рівні сформованості творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва:

Високий рівень властивий студентам, які мають ґрунтовні знання з композиції і творчо володіють ними у практичній роботі, демонструють розвинуті здібності художнього сприйняття, виявляють інтерес і активність до способів одержання спеціальних знань, уміють критично оцінювати художні явища і результати власної образотворчої діяльності, відчують композиційні закономірності та розуміють методи формоутворення. Студенти, які віднесені до цього рівня, демонструють виражені здібності до аналізу і синтезу, вміють планувати систему своїх дій, чітко уявляють кінцевий результат, уміють знаходити нестандартний спосіб вирішення проблеми. Майбутні вчителі ефективно і самостійно організують свою навчальну діяльність, виявляють здібності до наукової роботи і використовують її методи у практичній діяльності, зацікавлені дитячою творчістю і володіють необхідними знаннями щодо особливостей і проблем дитячого малювання. Композиції, виконані студентами, позначаються грамотним і чітким композиційним конструюванням малюнка, оригінальними творчими художніми методами та прийомами зображення, стилістичною єдністю, гармонійним світлотіньовим та колірним рішенням.

Середній рівень продемонстрували студенти, які володіють достатньо сформованою системою художньо-композиційних знань, узагальненими здібностями художнього сприйняття і вміють використовувати їх у практичній роботі, належним чином виконують навчальні вимоги, адекватно оцінюють художні явища і результати власної діяльності, розуміють основні закони і методи створення композиції. На цьому рівні студенти вирішують поставлені проблеми переважно інтуїтивно, не завжди об'єктивно оцінюють власні можливості, часто обирають традиційний спосіб роботи. Майбутні вчителі знають основні способи організації власної навчальної діяльності, але відмовляються від активно-пошукових та дослідницьких методів роботи, в основному проявляють інтерес до проблем дитячої творчості, здебільшого їм характерна обмеженість знань з цього питання. Навчальні композиції, виконані студентами, демонструють достатню композиційну грамотність малюнка, використання традиційних художніх методів та графічних прийомів, відносно стилістичну узгодженість елементів, часткові помилки у світлотіньовому та колірному рішенні.

Низький рівень сформованості творчого мислення характеризується тим, що студенти мають значні утруднення у розумінні композиційних

закономірностей на основі фрагментарних та поверхових знань. Сприйняття художніх явищ є обмеженим та безсистемним. Набуті знання та вміння студенти можуть використовувати тільки у знайомій ситуації, зміна орієнтирів, виникнення нових проблем завжди викликає труднощі. Навчальна робота позначається недисциплінованістю, неадекватним розумінням цілей та методів організації власної діяльності, відсутністю самостійної критичної оцінки. На цьому рівні позитивні результати роботи можуть бути отримані тільки за умов відтворення певного зразка, або наслідування чіткого алгоритму дій. Майбутні вчителі не завжди зацікавлені специфікою педагогічної роботи, слабо виявляють інтерес до дитячої творчості, не володіють відповідними знаннями. Навчальні композиції позначаються використанням помилкової композиційної схеми, невідповідністю художніх засобів темі завдання, слабкою виразністю зображення, різким порушенням стилістичної єдності елементів, суттєвими помилками у світлотіньовому та колірному рішенні.

Комплексний аналіз результатів другого етапу констатуючого дослідження довів, що майбутні вчителі образотворчого мистецтва об'єктивно мають такі показники рівнів сформованості творчого мислення: низький рівень – 45%, середній рівень – 48%, високий – 7%.

Результати констатуючого експерименту дозволили зробити висновок про недостатній рівень розвитку окремих компонентів творчого мислення студентів. Це пов'язано з відсутністю системного підходу до розв'язання задач активізації творчого потенціалу особистості та доводить неефективність використання традиційної методики вивчення основ композиції у процесі формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Практична перевірка педагогічних умов та методики формування творчого мислення майбутніх учителів у процесі вивчення курсу композиції відбувалася у ході формуючо-дослідної експериментальної роботи. Цілісний процес формування творчого мислення студентів складався із двох етапів, кожен з яких характеризувався певними цілями і завданнями, особливостями змісту, відповідними формами і методами організації навчальної діяльності.

На **першому (навчально-операційному) етапі** особлива увага приділялася формуванню навичок творчої навчальної діяльності, утворенню особистісної системи композиційних знань та умінь, стимулюванню позитивної мотивації у навчанні. Тому завданнями даного етапу відносно організації навчання у експериментальних групах було визначено: спрямувати студентів на творчу навчальну діяльність; узагальнити мистецтвознавчу підготовку студентів на основі системності композиційних знань; розвинути здібності професійного сприйняття та емоційної оцінки художніх явищ, формувати широке коло практичних художніх умінь. Використовувались методи:

виконання діагностичних завдань; проблемно-пошукове викладання; методика цілеспрямованого педагогічного впливу; спостереження, бесіди, коментування; діагностичний контрольний зріз.

Другий (професійно-синтезуючий) етап передбачав активне формування цілісної системи творчого мислення студентів на основі поглибленої композиційної підготовки та чіткої орієнтації на майбутню педагогічну діяльність. Мета даного етапу – формування професійних якостей творчого мислення студентів на базі конкретизації композиційних знань та умінь, педагогічної орієнтації навчальних завдань. Особлива увага приділялася розвитку умінь створювати оригінальну та виразну композицію, творчо використовувати набуті знання і вміння. Визначальною особливістю даного етапу стало ознайомлення студентів із методами наукового дослідження у мистецькій сфері, включення фрагментів дослідження у систему навчальних завдань. На даному етапі відбувалося ознайомлення студентів із особливостями дитячої художньої творчості та сприймання мистецтва. Методами роботи стали: моделювання педагогічних ситуацій; художньо-педагогічне спілкування; виконання діагностичних завдань; опитування, анкетування; метод математичного і графічного опрацювання даних.

Перевірка результативності проведеної дослідно-експериментальної роботи здійснювалась на основі порівняльного аналізу рівнів сформованості творчого мислення студентів контрольної і експериментальної груп (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка зміни рівнів сформованості творчого мислення студентів (у %)

Час проведення експерименту	Експериментальна група			Контрольна група		
	Рівні			Рівні		
	високий	середній	низький	високий	середній	низький
На початку експерименту	6	42	52	7	48	45
Після експерименту	29	66	5	15	52	33

Результати свідчать, що після проведення формуючого експерименту істотно зросла кількість студентів у експериментальній групі, які мають високий рівень сформованості творчого мислення (збільшилась на 23%), що значно переважає аналогічні показники у контрольній групі (8%)

Зафіксована успішність формування всіх компонентів творчого мислення студентів переконливо доводить педагогічну доцільність обгрунтованої

методики формування творчого мислення, кількісний та якісний аналіз результатів експериментальної роботи свідчить про ефективність розроблених педагогічних умов формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі вивчення курсу основ композиції.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення проблеми формування творчого мислення студентів художньо-педагогічних факультетів, що виявляється у необхідності обґрунтування та експериментальної перевірки методики формування досліджуваної якості у процесі вивчення курсу основ композиції.

Результати дослідження підтвердили ефективність запропонованої методики і дозволили зробити такі висновки:

На основі узагальнення результатів теоретичного аналізу філософських, психолого-педагогічних та мистецтвознавчих досліджень встановлено, що творче мислення є інтегративним психічним процесом створення суб'єктивно нового продукту у пізнанні світу.

Творче мислення майбутнього вчителя образотворчого мистецтва можна визначити як процес творчої пізнавальної діяльності, що характеризується поєднанням раціонально-логічних та чуттєво-образних елементів, базується на розвинутих уміннях художнього сприйняття дійсності і має спрямування на динамічний пошук оптимальних педагогічних рішень.

Проведений аналіз уможливив представити творче мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва як поєднання інваріантних, незалежних від профілю підготовки, та варіативних, що враховують специфіку майбутньої професії, складових. У контексті даного дослідження визначено, що творче мислення студента має формуватись у процесі активної творчої навчальної діяльності на основі застосування особистісно орієнтованої технології.

Доведено, що значущим фактором формування творчого мислення є систематизована композиційна підготовка студентів. Композиція є синтетичною дисципліною, орієнтованою на творчу художню та пізнавальну діяльність. Програма курсу основ композиції надає культурологічні, історичні, теоретичні образотворчі знання та формує універсальні практичні та аналітичні художні вміння, що дозволяє застосовувати композицію як дійовий навчально-виховний засіб формування творчого мислення студентів.

Визначено структурні компоненти творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва: композиційний, навчальний та професійний. Змістові параметри визначених компонентів є критеріями сформованості творчого мислення студентів.

Відповідно до визначених критеріїв у майбутніх учителів образотворчого мистецтва зафіксовано три рівні творчого мислення: високий, середній, низький. Встановлено, що значна частина студентів перших курсів має низький рівень розвитку творчого мислення.

Розроблено та експериментально перевірено методику формування творчого мислення студентів. В її основу покладено взаємодію різних засобів педагогічного впливу: естетична організація середовища, проблемні форми проведення занять, варіативна система виконання завдань, максимальне врахування індивідуальних схильностей та рівнів образотворчої підготовленості студентів, діалогове спілкування, активізація самостійної пошукової роботи студентів, створення позитивної емоційної атмосфери на заняттях, завдання з елементами наукового дослідження, колективне обговорення проблеми, стимулювання уяви і фантазії. Використання цих засобів здійснювалось за допомогою відповідно згрупованих методів, а їх впровадження сприяло формуванню всіх компонентів творчого мислення.

Експериментально доведено, що ефективність формування творчого мислення студентів у процесі вивчення курсу композиції забезпечується дотриманням таких взаємопов'язаних педагогічних умов: відбір і систематизація теоретичного матеріалу з композиції у культурно-історичному та мистецтвознавчому аспектах; інтеграція художніх та педагогічних знань та умінь у завданнях творчого характеру, орієнтованих на майбутню професійну діяльність; застосування у навчальному процесі ефективних засобів педагогічного впливу на творчий розвиток майбутніх учителів; мотиваційне забезпечення творчої навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Аналіз даних проведеного експерименту підтвердив результативність поетапного формування творчого мислення студентів. Кожен етап (навчально-операційний та професійно-синтезуючий) характеризувався певними цілями і завданнями, особливостями змісту, відповідними методами організації навчально-творчої діяльності студентів: формування навичок творчої навчальної діяльності, складання індивідуальної системи композиційних знань та умінь, стимулювання позитивної мотивації у навчанні (I етап); активне формування цілісної системи творчого мислення студентів на основі поглибленої композиційної підготовки та чіткої орієнтації на майбутню педагогічну діяльність (II етап). Аналіз даних проведеного експерименту підтвердив результативність формування творчого мислення студентів.

Таким чином, результати дослідження дають підстави вважати, що гіпотеза і вихідна методологія є правильними, визначені завдання реалізовані, мета досягнута, сукупність одержаних наукових результатів має важливе

значення для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Проблема формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва не обмежується цим дослідженням. Численні аспекти даної проблеми потребують свого подальшого дослідження і вирішення. Серед них: з'ясування можливостей формування творчого мислення особистості засобами інших видів художньої діяльності; розвиток творчих професійних здібностей у процесі вивчення мистецьких дисциплін; підготовка майбутніх учителів до керівництва творчою художньою діяльністю школярів.

Основний зміст дослідження відображено в таких публікаціях автора:

1. Кайдановська О.О. Про необхідність курсу “Педагогічний малюнок” у системі підготовки вчителя // Проблеми загальної і професійної педагогіки: Збірник наукових праць // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Харків: Книж. видавн. “Каравела”, 2000. – С. 124-129.

2. Кайдановська О.О. Значення емоцій у формуванні художньо-творчих здібностей студентів // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред. кол. Гузій Н.В. (відп. ред.) та інші. – К., НПУ, 2000. – Вип. 4. – С. 51-58.

3. Кайдановська О.О. Уява як компонент творчої діяльності вчителя // Збірник наукових праць. Вісник Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка. – Випуск 6 (14). – Полтава, 2000. – Серія “Педагогічні науки”. – С. 117-126.

4. Кайдановська О.О. Сучасні педагогічні технології у мистецькій освіті // ІМДЖ сучасного педагога. – 2001. – № 3-4. – С. 77-81.

5. Кайдановська О.О. Експериментальне дослідження творчого мислення студентів // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка. – Випуск 6/7 (20/21). – Полтава, 2001. – Серія “Педагогічні науки”. – С. 279-286.

6. Кайдановська О.О. Комплекс професійних здібностей викладача вищого закладу освіти // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. – Випуск 5/6 (26/27). – Полтава, 2002. – Серія “Педагогічні науки”. – С. 171-178.

7. Кайдановська О.О. Методи контролю за рівнем художньо-аналітичних умінь студентів // Наука і сучасність. Збірник наукових праць Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. – К.: Логос, 2002. – Том XXXV. – С.67-77.

8. Кайдановська О.О. Проблеми створення навчально-творчого шкільного середовища // Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / Ред. колегія О.П.Щолокова та інші / - К.: НПУ, 2002. – Вип.3. – С. 118-125.

9. Кайдановська О.О. Первинні положення теорії композиції // Наукові записки психолого-педагогічного факультету: Збірник статей у 3-х частинах. Частина III. – Полтава: ПДП, 1997. – С. 91-97.

10. Кайдановська О.О. Роль творчого мислення у формуванні особистості майбутнього педагога // Формування національної культури молоді засобами народного мистецтва у контексті творчої спадщини В.М.Верховинця: Збірник наукових праць. – Полтава: Видання Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г.Короленка, 1999 – С. 202-207.

11. Кайдановська О.О. Роль педагогічного малювання в системі підготовки вчителя // Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 1 – 3 березня 2000 року. – Полтава: ПДПУ, 2000. – С. 200-203.

12. Кайдановська О.О. Сучасне мистецтво у змісті підготовки вчителя образотворчого мистецтва // Зміст загальної середньої образотворчої освіти і підготовка вчителів образотворчого мистецтва (Всеукраїнська науково-практична конференція); Редкол.: Рудницька О.П. та ін. – Київ, 2000.–Частина I. – С.22-29.

13. Кайдановська О.О. Розвиток художнього сприйняття у майбутніх вчителів образотворчого мистецтва // Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Полтава, 23-25 квітня 2001р. / Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка. – Полтава: ПДПУ, 2001. – С. 158-159.

14. Кайдановська О.О. Художній образ у системі творчого мислення // Людина у світі духовної культури: Матеріали Міжнародної наукової конференції 17.V - 18.V. – Київ, 2002. - Частина 3. – С.5-7.

15. Кайдановська О.О. Методичні рекомендації до курсу “Основи композиції”: Творчі практичні завдання. – Полтава: Плюс, 2002. – 56 с.

16. Кайдановська О.О. Основи композиції: Програма курсу для спеціальності 7.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Образотворче мистецтво”. – Полтава: Плюс, 2002. – 18 с.

Кайдановська О.О. Формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі вивчення основ композиції. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання образотворчого мистецтва. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2004.

Дисертацію присвячено проблемі формування творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі вивчення курсу основ композиції.

Подано узагальнюючу історико-педагогічну та теоретичну характеристику феномену творчого мислення, розглянуто специфічні особливості його прояву у художньо-педагогічній сфері, доведено залежність ефективності формування творчого мислення студентів від організації особистісно орієнтованого навчання основам композиції, проаналізовано педагогічні проблеми формування творчого мислення особистості у практичній діяльності вищої школи, визначено критерії та рівні сформованості творчого мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Розроблено і експериментально перевірено методику ефективного формування творчого мислення студентів, яка може бути використана викладачами художньо-педагогічних факультетів.

Ключові слова: творче мислення, композиція, художня діяльність, художнє сприйняття, аналітичні здібності.

Кайдановская Е.А. Формирование творческого мышления будущего учителя изобразительного искусства . – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения изобразительному искусству. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2004.

Диссертация посвящена проблеме формирования творческого мышления будущих учителей изобразительного искусства в процессе изучения курса основ композиции. Представлена обобщающая историко-педагогическая характеристика феномена творческого мышления, выделены основные направления его исследования, рассмотрен педагогический аспект проблемы. Творческое мышление соотносится с интеллектом, творческими мыслительными способностями, креативностью и одаренностью личности.

В диссертации раскрыты специфические особенности творческого мышления в художественно-педагогической сфере, в котором объединены эмоциональные (образные) и рациональные (понятийные) элементы. Процесс творческого мышления обусловлен психологическими закономерностями художественного восприятия и внутренней трансформации художественного образа и предполагает высокий уровень развития творческих художественных способностей. Своеобразие творческого мышления в художественной деятельности выражается в его культурологической, визуальной, пространственной, пластической направленности.

Основными структурными компонентами творческого мышления будущего учителя изобразительного искусства выделены: композиционный, учебный, профессиональный.

Педагогический процесс формирования творческого мышления студентов основывается на гуманистическом личностно ориентированном подходе к его проектированию, что выражается в использовании передовых образовательных технологий, форм и методов обучения. Основные из них таковы: проблемное и развивающее обучение, диалогические формы работы, элементы исследовательского и концентрированного обучения, специализированные методы педагогики творчества.

Представлены педагогические возможности использования художественной композиции как средства формирования творческого мышления студентов. На основе анализа теоретического материала, с учётом специфики будущей профессиональной деятельности определён оптимальный объём необходимых композиционных знаний: определение и классификация композиций; исторические данные и характеристика особенностей художественных произведений в различных видах искусства; базовые положения теории композиции; знания особенностей детского творчества и восприятия искусства.

В диссертации определено, что формирование творческого мышления будущих учителей изобразительного искусства в процессе изучения курса основ композиции возможно при соблюдении таких педагогических условий: отбор и систематизация теоретического материала по композиции в культурно-историческом и искусствоведческом аспектах; интеграция художественных и педагогических знаний и умений в заданиях творческого характера, ориентированных на будущую профессиональную деятельность; использование в учебном процессе эффективных средств педагогического воздействия на творческое развитие будущих учителей; мотивационное обеспечение творческой учебно-познавательной деятельности студентов.

Данные педагогические условия реализовывались путём создания экспериментальной программы, которая стала основой методики формирования творческого мышления будущих учителей изобразительного искусства. Была разработана авторская программа курса «Основы композиции», которая обеспечивала творческую организацию процесса изучения дисциплины путём ориентации на будущую педагогическую работу, активизацию творческого потенциала студентов средствами прогрессивных педагогических технологий. Представленная программа практически реализовывала следующие условия: создание эмоционально-психологического комфорта учебно-воспитательного процесса; ориентацию на современные дидактические принципы повышения эффективности обучения; обеспечение оптимальных факторов внешней среды; развитие и саморазвитие познавательных и личностных творческих возможностей каждого.

В ходе исследования определены критерии диагностики уровней сформированности творческого мышления будущих учителей изобразительного искусства. В соответствии с ними выделены три уровня: высокий, средний, низкий. Теоретически обоснована и экспериментально проверена методика подготовки будущих учителей изобразительного искусства средствами композиции, которая включала два этапа её реализации.

Сравнительный анализ показателей констатирующего и формирующего экспериментов на основе разработанных критериев показал, что студенты экспериментальной группы значительно расширили свои профессиональные знания, повысили самостоятельность и активность в учебной работе, приобрели творческие и аналитические художественные умения, а также развили способность использовать их в новых ситуациях и находить оригинальные способы решения проблем. Обобщение результатов экспериментальной работы подтвердило эффективность предложенной методики и целесообразность её использования в практической подготовке будущих учителей.

Ключевые слова: творческое мышление, композиция, художественная деятельность, художественное восприятие, аналитические способности.

O. Kaydanovska. Formation of creative thinking of future teachers of fine art. – Manuscript.

The dissertation for the search of the scientific degree of a candidate of pedagogical science in specialty 13.00.02 – Theory and Methods of Fine Art Education. Dragomanov National Pedagogical University, Kiev, 2004.

The dissertation is devoted to formation of creative thinking of future teachers of fine art in the process of learning a composition course. It is given an general historical-pedagogical characteristic of the creative thinking phenomenon, it is examined specifically peculiarities of his display in fine arts sphere, analysed the pedagogical problems of forming of students' creative thinking in a practical activity of higher school, determined the criterions and levels of formed creative thinking of future teachers of fine art. Theoretical and experimental testing of the methodic ensures effective formation of creative thinking of student that could possibly be made use of by fine art teachers of the pedagogical faculty.

Key words: creative thinking, composition, fine arts activity, fines arts perception, analytical ability.

Підписано
Па
Е

Друкар
01

Свідоцтво

Поверніть книгу не пізніше зазначеного терміну

